

КАФЕДРА ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти

Освітній ступінь	магістр
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Хорове диригування

Курс	1
Семестр	1,2

Статус	<u>обов'язкова</u>
--------	--------------------

ECTS	3
Годин	90
Лекційні заняття	30
Семінарські заняття	30
Самостійна робота	30

Форма контролю	<u>залік/іспит</u>
----------------	--------------------

ПІБ	Шейко Алла Олексіївна кандидат мистецтвознавства, професор кафедри хорового диригування Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України.
Профіль викладача	<i>ORCID iD: 0000-0002-3353-2631</i>
e-mail	alla.sheiko@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти: «Фах (диригування)», «Читання партитур», «Хоровий клас», «Хорознавство та методика роботи з хором», «Історія хорової літератури та хорового мистецтва», - є складовою частиною фахової підготовки студентів спеціалізації «хорове диригування», які по закінченню магістратури отримують кваліфікацію викладача профільних дисциплін у вищих навчальних закладах. Відповідно, дисципліна передбачає засвоєння специфічних знань і умінь в об'ємі, який необхідний для подальшої педагогічної, методичної діяльності та творчого керівництва в музичних коледжах та училищах 3-4 рівня акредитації, консерваторіях, інститутах мистецтв, музичних академіях.

Метою курсу «Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти» є оволодіння науково-теоретичними основами методики викладання диригування, як складової навчальної дисципліни музично-педагогічної освіти у вищій школі, та всіх профільних дисциплін диригентської освіти.

Вивчення методики розраховано на студентів з високим рівнем підготовки, які проявили себе як талановиті і перспективні фахівці під час вступних іспитів до магістратури.

Зміст курсу пов'язаний з такими дисциплінами, як «Диригування», «Читання хорових партитур», «Хорознавство та робота з хором», «Хорова література».

Завдання курсу «Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти» (хорове диригування) полягають у вихованні професійної творчої зрілості у студентів, аналітичного мислення, широкого мистецького світогляду, здатності узагальнювати та передавати свій виконавський досвід, здатності використовувати знання спеціальної виконавської та методичної літератури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати**:

- основи організації навчального процесу у вищих музичних закладах;
- зміст хорової освіти;
- основи психології диригентської професії, форми і методи індивідуальної роботи в класі диригування;
- теоретичні основи музичного мистецтва;
- естетико-стильові напрями розвитку музичного мистецтва;
- методику викладання фаху (диригування);
- теорію та практику диригентської майстерності;
- принципи складання індивідуальних планів роботи з диригування, читання хорових партитур;
- форми і методи викладання лекційних курсів;
- принципи складання тематичних планів по лекційних курсах, раціонального розподілу навчального матеріалу по семестрах;
- спеціальну методичну літературу;
- педагогічний репертуар.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен вміти**:

- ефективно організувати навчальний процес;
- володіти навичками диригентської майстерності;
- володіти основними знаннями про зміст, форми і методи викладання диригування;
- систематизувати методичні підходи в роботі над музичними творами різних епох, стилів та жанрів;
- володіти різноманітними формами викладацької діяльності: індивідуальні заняття, читання лекційних курсів;
- володіти принципами складання тематичних планів по лекційних курсах;
- освоїти колективні форми навчання, методи організації роботи хорового класу;
- використовувати інтерактивні методи навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен мати навички**:

- самостійної роботи з учбовою літературою;
- розробки плану і проведення індивідуальних та лекційних занять за основними темами і вимогами вищої музичної освіти згідно сучасних форм педагогічної роботи;
- кваліфікованого пояснення різноманітних музично-теоретичних питань, з якими пов'язане диригентське виконавство;
- виконання основного об'єму педагогічного репертуару, який вивчається в вищих музичних навчальних закладах;

Програмні компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії

ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.

СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.

СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.

СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.

СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності

ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача

ПРН 9 Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення.

ПРН 10 Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

Перелік тем

МОДУЛЬ І

Введення в курс. Загальна характеристика системи диригентсько-хорової освіти.

Змістовний модуль 1. Методика викладання курсу «ДИРИГУВАННЯ».

Тема 1. Особливості вищої музичної освіти та організація навчального процесу в мистецьких навчальних закладах. Зміст хорової освіти.

Тема 2. Основи постановки диригентського апарату. Диригентський апарат (характеристика). Мануальна техніка (характеристика). Ауфтакт (визначення, характеристика, види). Методи роботи над різними видами ауфтакта. Диригентські схеми. Складні розміри. Методи роботи показу різних видів звуковедення, штрихів, динаміки, фермат.

Тема 3. Мануальна техніка – художній образ. Агогіка. Виконавська інтерпретація.

Тема 4. Методи організації і ведення фахової практики.

Змістовий модуль 2. Методика викладання навчальної дисципліни «ЧИТАННЯ ХОРОВИХ ПАРТИТУР».

Тема 1. Навички читання нот з листа, відтворення звукового образу. Виявлення взаємозв'язку між окремими елементами хорової звучності. Розподіл фактурного матеріалу між руками, відтворення специфіки хорового звучання на фортепіано.

Тема 2. Визначення характеру вокального інтонування. Спів партій, спів по вертикалі.

Тема 3. Транспонування хорових партитур, гра в ансамблі.

Змістовий модуль 3. Методика викладання навчальної дисципліни «ХОРОЗНАВСТВО ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ХОРОМ».

Тема 1. Історичні особливості розвитку українського хорового співу. Хорова культура XIX-XX ст. і сучасне хорове мистецтво.

Тема 2. Елементарний курс хорознавства.

Тема 3. Місце і значення аналізу хорових партитур у курсі хорознавства.

Тема 4. Хоровий клас. Особливості роботи з дитячим, аматорським хором.

МОДУЛЬ II. Методика викладання навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ ХОРОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА»

Змістовий модуль 4. УКРАЇНСЬКА ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА.

Тема 1. Українська хорова культура XVI – XXIII століть.

Тема 2. Хорова творчість українських композиторів XIX – поч. XX століть.

Тема 3. Хорова творчість українських композиторів XX-XXI ст..

Змістовий модуль 5. ЗАРУБІЖНА ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Григоріанський хорал. Поліфонічні школи епохи Відродження та їх представники.

Тема 2. Хорова творчість Г.Шютца, Г.Ф.Генделя. Хорова творчість І.С. Баха.

Тема 3. Хорова творчість віденських класиків.

Тема 4. Хорова творчість композиторів романтиків.

Тема 5. XX-XXI ст. - хорова творчість композиторів національних шкіл.

Форми та технології навчання

Дисципліна «Методика викладання фахових дисциплін в закладах вищої освіти» для студентів освітнього ступеня «Магістр» складається з лекційних та семінарських занять та частки годин для самостійної роботи..

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного хорового репертуару, хорознавча та методична література за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Репетиційні приміщення, навчальні аудиторії, концертні зали Академії надаються для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно до розкладу.

Методи контролю

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до Положення про організацію та проведення поточного та семестрового контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль проводиться протягом семестру у формі семінару, модульних контрольних робіт / реферат. Студент освітнього ступеня «Магістр» мусить не менше одного разу виступити на семінарі або відповісти під час контрольного опитування.

Підсумковою формою контролю з дисципліни «Методика викладання фахових дисциплін у закладах вищої освіти» за професійним та творчим розвитком студентів освітнього ступеня «Магістр» є залік у I семестрі, та іспит у II семестрі. Залік та іспит проводиться у формі співбесіди.

На іспит виносяться питання змістовних модулів 3, 4, 5:

- методика викладання курсу «Хорознавство та методика роботи з хором»;
- методика викладання курсу «Українська хорова література»;
- методика викладання курсу «Зарубіжна хорова література».

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування занять	25
2.	Семінарські заняття	25
3.	Залік	25
4.	іспит	25
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів за 100 бальною шкалою

90–100–А– відмінно Отримує студент, який засвоїв теоретичний матеріал та осмислив основні підходи до методичних питань з точки зору потреб виконавської та викладацької діяльності, досконало виконав усі завдання, передбачені планом курсу: опанував всі теми змістовних модулів, приймав активну участь у семінарських заняттях, вичерпна та розгорнута відповідь на екзамені з посилання на наукову літературу, нотні джерела, у тому числі й зарубіжні, аудіо та відеоматеріали. Яскраво виражене аналітичне мислення.

82–89–В– добре Отримує студент, який достатньо опанував теоретичний матеріал та ознайомився з основними підходами до методичних питань з точки зору потреб виконавської та викладацької діяльності, здатний самостійно виправляти помилки, виконав всі завдання курсу, має загальне уявлення про основні науково-літературні джерела.

74–81–С– добре Отримує студент, який засвоїв теоретичний матеріал та виконав навчальний план в цілому, але не вичерпно; допускає несуттєві неточності в формулюванні відповідей та демонструє певну неповноту теоретичних знань під час усного залікового опитування, недостатньо виражене аналітичне мислення.

64–73–D– задовільно Студент опанував навчальний матеріал частково, виконав окремі завдання курсу поверхово та неякісно, із помилками у розумінні основних понять дисципліни, виявляє труднощі у самостійному розумінні виконавської та викладацької діяльності, неточно відповідає на питання викладача, незнання науково-літературних джерел.

60–63–Е– задовільно Студент опанував навчальний (теоретичний і практичний) матеріал в мінімальному обсязі, теми змістовних модулів опрацював вибірково, не виконав основні завдання модульної контрольної роботи, не здатен самостійно оцінити і характеризувати методичні питання, низький рівень загального опанування тем курсу.

35–59–FX– незадовільно Студент не опанував у цілому навчальний матеріал курсу, не орієнтується в його проблематиці, не виконав завдання курсу, нездатний самостійно виправляти помилки. Демонструє дуже низький рівень знань під час додаткових запитань викладача.

1–34–F– незадовільно Студент не виконав жодного з завдань курсу, не здатен сформулювати основні поняття дисципліни. Не спроможний відповісти на жодне з питань екзаменаційного білету, навіть з допомогою викладача.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конкурсах, музичних фестивалях, майстер-класах, концертах, конференціях, відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів тощо.

Рекомендована література

1. Андрос Н. Українська хорова література. – К., 1991. – 125 с.
2. Бабенко О. С. Хорова творчість Валентина Бібіка: жанрова парадигма та риси індивідуального стилю: автореф. дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків, 2021.
3. Банах В. М. Постать о. Михайла Вербицького в історикокультурній спадщині Львова. Історико-культурна спадщина: проблеми збереження і популяризації: тези IV Міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 квітня 2017 року. Львів : 2017. С. 5–8.
4. Бардашевська Я. Образно-семантичні засади хорової творчості Віктора Степурка (на матеріалі хорів а capella) : дис. канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Івано-Франківськ, 2017. 224 с.
5. Батичко Г. Хоровий концерт в контексті сучасної музичної культури: автореф. дис. канд. мистецтвознавства. Київ, 1993. 18 с.
6. Батовська О. Сучасне академічне хорове мистецтво а capella як систематичний музично-виконавський феномен: дис. д-ра мистецтвознавства. Одеса, 2019. 519 с.
7. Бенч О. Г. Архетипи української обрядової культури (на прикладі хорової творчості Ганни Гаврилець). Хорове мистецтво України та його подвижники : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Дрогобич, 19–20 жовтня 2017 року) / редкол. : І.Л. Бермес, В.В. Полюга. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені І. Франка, 2017. 358 с. URL : <http://ddpu.drohobych>. (дата звернення: 04.07.2021).
8. Бенч О. Г. Хорова школа П. Муравського / Ольга Бенч // Український світ. – К., 1993.
9. Бенч О. Г. Хоровий спів українців / О. Г. Бенч // Український світ. – 1993. – № 1.
10. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів: актуалізація звичаєвої традиції. – Київ: «Український світ», 2002. – 440 с.
11. Білявський Є. Засвоєння сучасної музичної мови в хорі / Є. Білявський. – К., 1984.
12. Болгарський А. Г. Деякі аспекти формування художньо-творчих вмінь у майбутнього вчителя музики / А. Г. Болгарський // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць. – К. : УДПУ, 1997. – С. 290–293.
13. Болгарський А. Г., Сагайдак Г. М. Хоровий клас і практика роботи з хором. – К., 1987.
14. Васіна Т. «Gloria» Ф. Пуленка: проблема жанрово-інтонаційних витоків / Т. Васіна // Київське музикознавство: збірка статей. – К., 2010. – Вип. 35. – С. 212–219.
15. Вербицька-Шокот І. В. Жанр реквієму в хоровій творчості українських композиторів порубіжжя тисячоліть: автореф. дис. канд. мист. : спец. 17.00.03. Харків, 2007. 17 с.
16. Ветлугіна Г. Музичний розвиток дитини. К.: Муз.Укр., 1978. К-сть екз.:2
17. Гадзюк Г. Г. З музично-педагогічного досвіду. Збірник статей. Харків, «Видавництво «Сага», 2008. 188 с.. К-сть екз.:1
18. Герасимова–Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII – XVIII ст. – Київ: Музична Україна, 1978. – 182 с.
19. Гоблик А. Музичні твори «Аве Марія»: жанрово-стильовий аспект : автореферат дис. ... канд. мист. Львів, 2016.
20. Гордійчук М.М. М.Д.Леонтович – педагог / М. М. Гордійчук // В кн. Практичний курс навчання співу у середн. школах України. К.: Муз. Україна, 1969. – С. 57.
21. Гуменюк А. Український народний хор / А. Гуменюк. – К., 1969.
22. Гусарчук Т. «Духовний концерт» Мирослава Скорика: концепційна трансгресія та її інтонаційне втілення // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип.86. К., 2013. С. 419-436. Режим доступу: http://knmau.com.ua/naukoviy_visnik/086/pdf/29.pdf

23. Доронюк В.Д. Курс техніки диригування: [навчально-методичний посібник для викладачів і студентів вузів та вчителів шкіл різного типу] / В.Д.Доронюк. – Івано-Франківськ, 2004. – 292 с.
24. Євтушенко Д., Михайлов-Сидоров М. Питання вокальної педагогіки / Д. Євтушенко, М. Михайлов-Сидоров. – К. : Мистецтво, 1968.
25. Єфіменко А. Г. Католицька меса першої половини - середини ХХ століття: художньо-естетичні та літургійні аспекти : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : 17.00.03. — К., 2011. — 32 с. — укр.
26. Загайкевич М. Михайло Вербицький: сторінки життя і творчість. – Львів: Місіонер, 1991. – 146 с.
27. Загайкевич М. Михайло Вербицький: сторінки життя і творчості. Львів, 1998. 145 с.
28. Загайкевич М. Українська музична культура. Історія української культури. Українська культура другої половини ХІХ століття. Київ : Наукова думка, 2005. Т. 4. Кн. 2. С. 207–285.
29. Задерацький В. Сонористичне перетворення принципу остинатності у творчості Олів'є Мессіана / В. Задерацький // Українське музикознавство : (наук.-метод. міжвід. щоріч.) / [ред. кол.: Горюхіна Н. О. (голов. ред.) та ін.]. — К., 1979. — Вип. 14. — С. 103–136
30. Зінченко В. Хоровий цикл І. Шамо «Чотири хори на вірші І. Франка» (Спроба втілення біблійної ідеї).Київське музикознавство.№ 54. 2016. С. 154–160.
31. Іванов В. Співацька освіта в Україні у ХVІІІ ст. К.: Музична Україна, 1997. – 289с.
32. Каменєва А. С. Хорова творчість Михайла Шуха як духовний універсум : автореф.дис.канд. мистецтвознавства 17.00.03. Харків, 2020. 19 с.
33. Канерштейн М.М. Про методику навчання диригентів // Питання диригентської майстерності. - К.: Музична Україна, 1980. - С.5-33.
34. Кириленко Я. О. Тенденції розвитку українського хорового концерту 1980–2010 років: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків, 2012. 17 с.
35. Кияновська Л.Мирослав Скорик: людина і митець. Львів, 2008. 588 с.
36. Козаренко О. Сакральна творчість українських композиторів ХХ століття в контексті національних музично-семіотичних процесів. Українське музикознавство : наук.-метод. зб. / упоряд. І.А. Котляревського. Вип. 30. Київ : НМАУ імені П.І. Чайковського, 2001.С. 138–149.
37. Козаренко О. Творчість М. Скорика в контексті постмодернізму. Науковий вісник Нац. муз. акад. України імені П. І. Чайковського : зб. наук. пр. Київ, 2000. Вип. 10 : Мирослав Скорик. С. 23–30.
38. Козицький П.О. Спів і музика в Київській академії за 300 років її існування. - К.: Музична Україна, 1971.- 148 с.
39. Колесса М.Ф. Диференційовані жести у диригуванні //Питання диригентської майстерності. - К.: Музична Україна, 1980. - С.33-41.
40. Колесса М.Ф. Основи техніки диригування. - К.: Музична Україна, 1973. – 198 с.
41. Корній Л.П. Історія української музики. - Київ-Харків-Нью-Йорк: Видав-во М.П.Коць, 1996. – 314 с.
42. Корній Л.П. Історія музики від найдавніших часів до початку ХХ ст. Програма – конспект і методичні матеріали для музичних вузів України. – К., 1993. – 60 с.
43. Королюк Н. Корифеї української хорової культури ХХ століття. – К.: Музична Україна, 1994. – 204с.
44. Костенко Л. В. . Методика викладання хорового диригування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. В. Костенко, Л. Ю. Шумська ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. - Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 99 с.
45. Крамаренко О. Б. Духовна хорова творчість Є. Станковича у контексті сучасного історико-культурного процесу // Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Вип. 1. К., 2013. С. 195–198.

46. Крамаренко О. Необарокова символіка у хоровій творчості Є.Станковича (на прикладі творів кінця ХХ – початку ХХІ ст.) // Українське музикознавство: Науково-методичний збірник. Вип.37. К., 2011. С.145-155.
47. Кудрик Б. Огляд історії української церковної музики. – Львів: Інститут українознавства ст. І. Крип'якевича НАН України, 1995. – 128 с.
48. Лашенко А. П. З історії київської хорової школи. – К.: Муз. Україна, 2007. – 197 с.
49. Леонтович М.Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України (з педагогічної спадщини композитора) / М.Д. Леонтович // Упоряд. Л.О. Іванова. – К. : Музична Україна, 1989. – 136 с.
50. Луговенко В., Ніколаєва Н. Українська хорова література. Київ : Музична Україна, 1985. 64 с.
51. Мартинюк А.К. Диригування. Навчальний посібник.- Мелітополь, 1996.-125 с.
52. Мархлевський А. Практичні основи роботи в хоровому класі. – К.: «Музична Україна», 1986. – 96 с.
53. Маценко П. Нариси до історії української церковної музики. – Київ, 1994. – 143 с.
54. Нариси з історії української музики, – Київ: Мистецтво, 1964. – Ч.1 - 2.
55. Основні жанри релігійно-духовної музичної культури. Методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів з курсу “Диригування” / Укладач: Т.Є.Багрій. – Мелітополь: МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2012. – 24 с.
56. Пігров К.К. Керування хором. – М., 1964. 149 с.
57. Перцова Н.О. Методичні аспекти роботи з дитячим хоровим колективом / Мистецтвознавство; Київський національний університет культури і мистецтв – 2017.
58. Питання диригентської майстерності /Упоряд. М.Канерштейн. – К.: Муз. Україна, 1980. – 184 с.
59. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – М., 1964.
60. Плющик Є. В., Омельчук В. В., Федорченко В. К. Лекції з курсу "Хорознавство". –1-е вид. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 191 с.
61. Професійне самовдосконалення педагога-музиканта. Методичні рекомендації з вивчення теоретичних та практичних питань вокально-хорової роботи / Укладач: Н.А.Сегеда. – Мелітополь: МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2012. – 24 с.
62. Пясковський І. Готичні традиції поліфонічного мислення Олів'є Мессіна / Ігор Пясковський // Наук. вісн. Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. — К., 2003. — Вип. 24, кн. 1 : Старовинна музика: сучасний погляд. —
63. Раввінов О. Г. Методика хорового співу в школі / Раввінов О. Г. – К. : Музична Україна, 1971.
64. Романко В. Духовна тематика у творчості Івана Тараненка // Музична україністика: сучасний вимір. Вип. 2. Київ : ІМФЕ ім. М.Рильського НАНУ, 2008. С. 239–245.
65. Савельєва Г. «LUX AURUMQUE» ЕРІКА УІТАКЕРА В АСПЕКТІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ВИКОНАВСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ / Савельєва Ганна // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, Вип. 58
66. Світайло С. В. Методика роботи з дитячим хоровим колективом : навч.- метод. посібник для студ. вищих навч. закладів III–IV рівня акредитації. / Світайло С. В. – К. : Унів. коледж Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка, 2016. –140 с.
67. Серганюк Л. І. Методика аналізу хорових творів : навчально-методичний посібник для викладачів і студентів вищих навчальних закладів. – Івано-Франківськ : Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2015. – 191 с.
68. Смирнова Т. А. Хорознавство (історія, теорія, методика): Навчальний посібник. Видання третє, доповнене. – Харків: ХНПУ, «Федорко». – 2018. – 212 с.
69. Стефіна Н. В. Хрестоматія з хорового диригування. Випуск II. Частина 1 Навч.- метод. посібник для студентів ВНЗ. / Н. В. Стефіна – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 161 с.

70. Торба О. В. Сучасна українська хорова музика : стиль і стильність. «Псалом 50 (51)» Вікторії Польової // Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Вип. 85 : Духовна культура України: традиції та сучасність. К., 2010. С. 357–377.
71. Чекан Ю. Передмова // Станкович Є. Хорові твори. К. : Б-ка камерного хору «Київ», 2004. С. 5–12.
72. Шейко А. Гоффредо Петрассі: Відлуння Ренесансу / А. Шейко. – К.: Муз. Україна, 2016. – 192 с.
73. Шуміліна О. А. Перехідні процеси в українській партесній музиці середини XVIII століття (за матеріалами київської колекції рукописних пам'яток) : дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ, 2004. 301 с.
74. Шуміліна О. А. Стильова динаміка української духовної музики XVII–XVIII століть (за матеріалами рукописних колекцій): монографія / Нац. муз. акад. України імені П. І. Чайковського. Донецьк : [б. в.], 2012. 299 с. 243. Щириця Ю. Мирослав Скорик. Київ : Музична Україна, 1979. 56 с
75. Щур В. Аспекти традиційного та інноваційного хорових і інструментальних «фресках» Лесі Дичко. Матеріали до українського мистецтвознавства: на пошану А. Мухи : зб. наук. пр. Київ, 2003. Вип. 3. С. 116–118.
76. Юрченко М.С. Березовський Максим Созонтович. Митці України : енциклопедичний довідник. Київ : Українська енциклопедія, 1992. С. 60–61. Юрченко М. С. Хоровий концерт Максима Березовського «Прийдіте і видіте діла Божії»: виконавський аналіз. Молодий вчений. 2018. № 2. С. 569–572. 2 Якимчук О. М., Черкашина О. В., Утешева Н. М. Духовні піснеспіви для жіночого хору а cappella І. Алексійчук: особливості трактування канонічного тексту. Аспекти історичного музикознавства: 227 зб. наук. ст. Вип. XVII : Мистецтво: Жінка за межами звичайного / Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського; ред.-упоряд. Л. В. Русакова; ред. Ю. П. Величко, Я. О. Сердюк. Харків : ХНУМ, 2019. С. 60–74.